

Monika Szafrńska, Renata Matysik-Pejas

Katedra Zarządzania i Marketingu w Agrobiznesie

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Rozliczenia bezgotówkowe msp z sektora agrobiznesu

Wstęp

Polskie przedsiębiorstwa coraz częściej korzystają z rozliczeń bezgotówkowych. Taka forma płatności jest bowiem tańsza, wygodniejsza i szybsza, w porównaniu z płatnościami gotówkowymi. Obserwuje się również coraz większe zainteresowanie firm elektronicznymi usługami rozliczeniowymi.

Współcześnie każdy bank uwzględnia potrzeby oraz specyfikę małego i średniego biznesu w Polsce, dlatego ma w swojej ofercie innowacyjne usługi rozliczeniowe dla tego sektora przedsiębiorstw. Można stwierdzić, że aktualna oferta bankowych usług rozliczeniowych dla firm odpowiada już przeciętnym standardom europejskim.

Poziom wykorzystania obrotu bezgotówkowego przez przedsiębiorstwa jest zdeterminowany różnorodnymi czynnikami o charakterze zewnętrznym (obowiązujący stan prawny w tym zakresie, poziom rozwoju gospodarczego kraju, poziom krajowej infrastruktury płatniczej), a także determinantami o charakterze wewnętrznym (forma organizacyjno-prawna przedsiębiorstwa, jego wielkość, okres funkcjonowania na rynku, branża, motywy, zwyczaje, postawy przedsiębiorców wobec instytucji finansowych, a także otwartość na innowacje).

Celem opracowania jest charakterystyka i ocena zachowań finansowych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), działających w sektorze agrobiznesu na rynku płatności bezgotówkowych. Poznanie zachowań finansowych poszczególnych uczestników obrotu bezgotówkowego umożliwia podmiotom odpowiedzialnym za realizację strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce zaplanowanie i podjęcie odpowiednich działań na rzecz zwiększenia zakresu wykorzystania rachunków bankowych i instrumentów bezgotówkowych. Zagadnienia te są istotne, ponieważ rozwój obrotu bezgotówkowego przynosi korzyści zarówno dla samych przedsiębiorstw, jak i państwa, gospodarki i społeczeństwa.

Metodyka

Do realizacji celu pracy wykorzystano źródła pierwotne oraz wtórne. Podstawowym źródłem danych były informacje pochodzące z badań własnych. W badaniach zastosowano technikę wywiadu kierowanego z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Badania przeprowadzono w pierwszym kwartale 2010 roku na grupie 200 losowo wybranych przedsiębiorstw z sektora mikro-, małych i średnich podmiotów funkcjonujących w województwie małopolskim, co stanowiło 0,07% aktywnych podmiotów sektora MSP w Małopolsce) [Raport 2008, s.85]. Wywiady prowadzone były z właścicielem firmy lub osobą odpowiedzialną za gospodarkę finansową w przedsiębiorstwie. Badana grupa podmiotów to przedsiębiorstwa działające w szeroko rozumianym agrobiznesie. Janusz Żmija [1999, s.10] wskazuje, iż agrobiznes *obejmuje wszystkie branże związane z produkcją, przechowywaniem, a także dystrybucją żywności*. Podstawowymi kryteriami podziału populacji były okres funkcjonowania przedsiębiorstwa na rynku (do 5 lat, 6–10 lat i powyżej 10 lat), wielkość podmiotu mierzona liczbą zatrudnionych pracowników (mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa), lokalizacja (miasto lub tereny wiejskie), rodzaj banku, w którym podmioty miały główny rachunek bieżący (bank komercyjny lub bank spółdzielczy) oraz forma organizacyjno-prawna. W badaniach nie uwzględniono obrotów przedsiębiorstw czy sumy bilansowej, ponieważ znaczna część podmiotów nie wyraziła zgody na ujawnienie danych o tym charakterze. Analiza statystyczna obejmowała wskaźniki struktury oraz nieparametryczny test chi kwadrat.

Istota i rodzaje rozliczeń w przedsiębiorstwach

Rozliczenie pieniężne (płatność) to operacja polegająca na dokonywaniu zmian w stanie środków pieniężnych na rachunku bankowym na zlecenie klienta lub w wyniku czynności, które z mocy prawa powodują zmiany w stanie praw majątkowych klienta. Płatności mogą być realizowane w formie gotówkowej lub bezgotówkowej (instrumenty papierowe oraz elektroniczne).

Transakcje bezgotówkowe to płatności, w których obie strony rozliczenia (dłużnik i wierzyciel) mają rachunek bankowy i na żadnym etapie rozliczeń nie dochodzi do użycia gotówki. Jakikolwiek użycie gotówki na którymś z etapów przeprowadzania rozliczenia oznacza obrót gotówkowy [Strategia rozwoju... 2009, s. 9–10].

W grupie płatności dokonywanych przez przedsiębiorstwa można wyróżnić: płatności B2C (*Business to Consumer*), B2B (*Business to Business*) oraz B2G (*Business to Government*). Najczęściej realizowanymi przez przedsiębiorstwa

płatnościami na rzecz konsumentów (B2C) są wynagrodzenia dla pracowników. Zgodnie z art. 86 *Kodeksu pracy* podstawową zasadą wypłaty wynagrodzenia pracownikowi jest wypłata w formie pieniężnej do rąk pracownika. Inny sposób jest dopuszczalny, jeżeli pracownik wyrazi zgodę na piśmie. Wypłata wynagrodzeń w formie bezgotówkowej jest metodą tańszą i wygodniejszą dla wielu stron, zwłaszcza w warunkach coraz powszechniejszej bankowości elektronicznej. W większości przypadków w Polsce wynagrodzenia przekazywane są przelewem na rachunek wskazany przez pracownika.

Kolejnym rodzajem rozliczeń dokonywanych przez firmy są płatności na rzecz innych przedsiębiorstw (B2B), np. zapłata za towary i usługi. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez NBP w 2006 roku, przedsiębiorstwa w Polsce w sposób bezgotówkowy wykonały aż 96% swoich płatności, dominowało polecenie przelewu w formie elektronicznej (88,8%) [Kozłiński 2007, s. 202].

B2G to płatności realizowane przez przedsiębiorstwa na rzecz instytucji publicznych, np. podatki, składki ZUS. Realizowane są one głównie w formie bezgotówkowej. Obowiązek taki nakładają na podmioty prowadzące działalność gospodarczą następujące ustawy: *Ordynacja podatkowa* z dnia 29 sierpnia 1997 roku, ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku *O swobodzie działalności gospodarczej* oraz ustawa z dnia 13 października 1998 r. *O systemie ubezpieczeń*.

Charakterystyka badanej próby

W badanej zbiorowości 200 przedsiębiorstw dominowały mikroprzedsiębiorstwa (52%); prawie 41% to małe podmioty, natomiast najmniejszy udział w badanej próbie stanowiły firmy średnie (7%). W porównaniu do struktury przedsiębiorstw MSP w Polsce oraz w województwie małopolskim badana grupa cechowała się niższym udziałem mikrofirm, natomiast liczniej reprezentowane były przedsiębiorstwa małe i średnie. Przeciętna wielkość zatrudnienia w badanych podmiotach wynosiła 16 osób, a mediana – 11.

Badane przedsiębiorstwa były znacząco zróżnicowane pod względem rodzaju prowadzonej działalności. Dominowały podmioty zajmujące się handlem (78%). Przedsiębiorstwa usługowe stanowiły 54%, z kolei produkcyjne – 28%. Suma wszystkich odpowiedzi w tym przypadku była wyższa niż 200 wskazań, ponieważ niektóre przedsiębiorstwa podejmowały działania w różnych kierunkach. W grupie badanych podmiotów dominowała działalność handlowa: sklepy spożywcze (52%) oraz punkty sprzedaży artykułów do produkcji rolniczej (20%). Udziały przedsiębiorstw prowadzących działalność przetwórczą były następujące: piekarnie – 10%, cukiernie – 4%, masarnie – 2%. Ponadto restauracje stanowiły 6%, firmy świadczące usługi doradcze w zakresie nawożenia roślin,

żywienia zwierząt, wyposażenia budynków inwentarskich – 3%, a przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją zwierzęcą (tucznik, mleko) i roślinną (rzepak, buraki cukrowe, zboża) – 3%. O takim doborze przedsiębiorstw do badań zdecydował fakt, iż właściciele tych firm najchętniej brali udział w badaniu.

W badanej zbiorowości dominowały przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne (52%). Prawie co czwarta firma zorganizowana była w formie spółki osobowej (spółka jawna – 21%, spółka cywilna – 4%). Spółki z o.o. stanowiły 20%. Najmniejszym udziałem charakteryzowały się spółdzielnie (3%). Prawie 45% przedsiębiorstw to podmioty funkcjonujące na rynku przeszło 10 lat. Firmy działające na rynku od 5 lat do 10 stanowiły 40% udział. Najmniej liczną grupą były firmy najmłodsze, obecne na rynku której niż pięć lat (16%).

Ważnym determinantem decydującym o zachowaniach finansowych podmiotów na rynku jest ich lokalizacja. Ponad połowa firm funkcjonowała na terenach zurbanizowanych, z czego większość w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców, zaś 47% przedsiębiorstw miało siedzibę na terenach wiejskich. Głównie były to mikropodmioty. Znaczny odsetek przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach wiejskich wynika z tego, że badania przeprowadzono w grupie podmiotów agrobiznesu, których lokalizacja na obszarach nieurbanizowanych jest często determinowana źródłami zaopatrzenia lub rynkami zbytu. Zauważono, że lokalizacja przedsiębiorstw agrobiznesu ma wpływ na jego formę organizacyjno-prawną. Prawie 3/4 firm z obszarów wiejskich to osoby fizyczne, natomiast wśród podmiotów z dużych miast osoby fizyczne stanowiły tylko 20%. Podobną tendencję zaobserwował również E. Stawasz [2006, s. 54–55]. Wyjątek stanowią przedsiębiorstwa zorganizowane w formie spółdzielni, które w równym stopniu zlokalizowane były na terenach miejskich i wiejskich.

W przypadku płatności bezgotówkowych ważnym czynnikiem determinującym zachowania finansowe na rynku płatności przedsiębiorstw jest forma prowadzonej rachunkowości. Prawie 2/3 badanych przedsiębiorstw prowadziło pełną rachunkowość, natomiast pozostałe 30% stosowało rachunkowość uproszczoną w formie książki przychodów i rozchodów. Żadne z badanych przedsiębiorstw nie korzystało z karty podatkowej czy też rozliczenia za pomocą ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.

Bezgotówkowe płatności mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw agrobiznesu

Rachunek bankowy jest podstawowym produktem bankowym, który umożliwia korzystanie z bezgotówkowych instrumentów płatniczych, takich jak: polecenie przelewu, polecenie zapłaty czy też karty płatnicze. Ponadto obowiązują

zek posiadania rachunku bankowego przez przedsiębiorstwo nakładają przepisy niektórych ustaw. Zgodnie z postanowieniami ustawy *O swobodzie działalności gospodarczej* (art. 22) płatności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej powyżej równowartości kwoty 15 000 euro muszą być regulowane przez rachunek bankowy. Również *Ordynacja podatkowa* w niektórych przypadkach nakłada obowiązek posiadania konta. Zgodnie z art. 61 tej ustawy zapłata podatków przez podatników prowadzących działalność gospodarczą i obowiązanych do prowadzenia księgi rachunkowej lub podatkowej księgi przychodów i rozchodów następuje w formie polecenia przelewu. Także ustawa *O systemie ubezpieczeń społecznych* (art. 47) wprowadza zasadę opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne w formie bezgotówkowej przez polecenie przelewu. Przelewy dla ZUS oraz organów podatkowych muszą być składane na specjalnych formularzach przelewu.

Oferowane współcześnie rachunki bieżące istotnie różnią się od tych, które funkcjonowały jeszcze kilka lat temu. Są to tzw. rachunki wielofunkcyjne, do których dołączono usługi towarzyszące, takie jak: produkty ubezpieczeniowe, lokaty automatyczne, karty płatnicze i kredytowe, kredyty w rachunku bieżącym i kredyty wekslowe [Korenik 2006, s. 98–99].

Z przeprowadzonych badań wynika, że wszystkie badane przedsiębiorstwa miały rachunek bankowy. Co trzecia firma miała dwa rachunki. Prawie 70% podmiotów miało rachunek w banku komercyjnym, pozostałe przedsiębiorstwa w bankach spółdzielczych. W porównaniu z wynikami badań przeprowadzonymi przez Stawasza [2006, s. 55] zaobserwowano wyższy udział rachunków bankowych prowadzonych przez banki spółdzielcze. Zależność ta wynika z faktu, iż większość podmiotów funkcjonowała na obszarach wiejskich i słabo zurbanizowanych, gdzie dominują banki spółdzielcze, które tradycyjnie związane są z sektorem agrobiznesu.

Zdecydowana większość przedsiębiorców komunikowała się z wybranym bankiem osobiście w jego oddziałach i filiach (96%). Pozostałe podmioty wykorzystywały tylko kanały elektroniczne (4%). Były to mikroprzedsiębiorstwa najkrócej działające na rynku, funkcjonujące na obszarach miejskich, charakteryzujące się niskim stopniem wykorzystania usług bankowych. Prawie 2/3 analizowanych przedsiębiorstw, oprócz tradycyjnych kanałów dostępu, wykorzystywało do komunikowania się ze swoim bankiem także bankowość internetową. Jest to wygodna usługa bankowa dla MSP, ponieważ umożliwia dostęp do usług banku z każdego miejsca i o każdej porze dnia, ponadto skraca czas poświęcony na współpracę z bankiem. Rachunek z dostępem do internetu częściej wykorzystywany był przez podmioty funkcjonujące na obszarach miejskich, obecne na rynku od 6 do 10 lat, przedsiębiorstwa małe, spółki kapitałowe i spółdzielnie oraz podmioty aktywne na rynku usług finansowych. W porów-

naniu z badaniami przeprowadzonymi przez Związek Banków Polskich (ZBP) dotyczącymi bankowości internetowej otrzymano wyższe wielkości. Badania realizowane przez ZBP ujawniły, że tylko 30% polskich firm w 2009 roku miało dostęp do bankowości internetowej. Jednocześnie związek zakłada wzrost odsetka firm korzystających z usług bankowości internetowej do 70% w 2010 roku [*Małe i średnie...* 2010].

Najczęściej stosowaną formą płatności w grupie badanych przedsiębiorstw było polecenie, przelewu. Wszystkie badane firmy korzystały z tego instrumentu finansowego. Polecenie przelewu to forma rozliczeń bezgotówkowych polegająca na wydaniu bankowi przez właściciela rachunku dyspozycji przelania określonej kwoty z jego rachunku na wskazany rachunek w dowolnym banku. Polecenie przelewu może być złożone za pośrednictwem banku, przesłane pocztą lub doręczone przez wierzyciela. W grupie badanych przedsiębiorstw wszystkie płatności B2G były regulowane przelewem. Również zdecydowana większość wynagrodzeń dla pracowników (90%) była przekazana w formie przelewu. Co dziesiąty pracownik otrzymywał wynagrodzenie w gotówce. Wyższy udział płatności gotówkowych zauważono w grupie przedsiębiorstw dłużej działających na rynku, w mikroprzedsiębiorstwach i spółdzielniach. Wynika to z faktu, iż pracownicy tych podmiotów zawsze otrzymywali wynagrodzenie w gotówce i nie mają konta bankowego.

Wyniki badań wskazują, że ponad 60% przelewów wykonywanych przez przedsiębiorstwa, to przelewy internetowe (podmioty korzystające z usług bankowości elektronicznej). Przeciętnie analizowane przedsiębiorstwa wykonywały 20 przelewów miesięcznie. Dla porównania statystyczna polska firma MSP wykonuje miesięcznie prawie 30 przelewów drogą internetową [*Małe i średnie...* 2010]. Zauważono, że wraz ze wzrostem przedsiębiorstwa wzrastała liczba dokonywanych przelewów. Wzrost liczby realizowanych przelewów wiąże się z większą liczbą pracowników i rozliczeń z kontrahentami. Głównymi motywami realizowania przelewu przez internet są oszczędność czasu (dojazd do banku, parkowanie, omijanie kolejek), możliwość złożenia dyspozycji przelewu po godzinach pracy banku, a także niższe opłaty za realizację polecenia przelewu w porównaniu z opłatami przelewów tradycyjnych.

Prawie połowa badanych przedsiębiorstw (48%) deklarowała, że korzysta z firmowych kart płatniczych. W porównaniu z wynikami badań otrzymanymi przez Research International Pentor [*Polski sektor...* 2010] dla całego sektora MSP w Polsce otrzymano wyższe rezultaty. Wynika to z faktu, iż większość badanych firm korzysta z usług banków komercyjnych, które firmowe karty miały dużo wcześniej w ofercie niż np. banki spółdzielcze. Ponadto badania wykazały, podobnie jak u M. Szczepańca [1997, s. 50], że zakres korzystania z firmowych kart wzrasta wraz z wielkością przedsiębiorstwa. Analizowana zbiorowość,

w porównaniu z warunkami krajowymi, cechowała się wyższym udziałem małych i średnich przedsiębiorstw, co na pewno wpłynęło na wysoki odsetek korzystania z tych kart w badanej populacji.

Z badań wynika, że wszystkie średnie przedsiębiorstwa zadeklarowały korzystanie z kart bankowych. W przypadku podmiotów małych, udział firm płacących kartą za dobra i usługi na rynku wynosił prawie 2/3 badanej populacji. Natomiast tylko co piąte mikroprzedsiębiorstwo aktywnie używało kart do regulowania zobowiązań na rynku. Weryfikacja testem chi kwadrat (χ^2) wskazała na istotną zależność pomiędzy lokalizacją podmiotu a korzystaniem z karty firmowej. Przedsiębiorstwa działające w miastach dwa razy częściej korzystały z tego rodzaju usługi bankowej niż firmy zlokalizowane na obszarach wiejskich. Wynika to z faktu, iż znaczna część punktów handlowo-usługowych na terenach nieurbanizowanych nie akceptuje jeszcze kart płatniczych (mniej terminali POS). Badania wykazały także, że z kart płatniczych częściej korzystali klienci banków komercyjnych (57%) niż spółdzielni bankowych (30%).

Firmowe karty płatnicze są wykorzystywane przez przedsiębiorców z sektora MSP przede wszystkim do płacenia za paliwo (prawie 2/3 badanej populacji). W porównaniu z wynikami zaprezentowanymi w raporcie *Market study – Poland* przez MasterCard otrzymano wartości wyższe o 30%. Różnica wynika z czasu przeprowadzenia badań, bowiem dane raportu MasterCard pochodzą z 2005 roku, kiedy z kart firmowych korzystało tylko 34% przedsiębiorców [*Polski sektor...* 2010]. Badane przedsiębiorstwa używały kart również do regulowania kosztów związanych z podróżami służbowymi (16%), kosztów reprezentacyjnych (12%), serwisowania samochodów (12%). Co dziesiąty rachunek opłacony kartą to zakup zapasów, materiałów i surowców. W porównaniu z wynikami raportu MasterCard otrzymano niższe wielkości.

Rezultaty badań wskazują, że głównym motywem wykorzystania kart były wygoda (87%), bezpieczeństwo tych transakcji w porównaniu z transakcjami gotówkowymi (73%), kontrola i ograniczenie wydatków pracowników (25%). Pozostałe motywy (np. programy lojalnościowe, dodatkowe usługi finansowe czy zniżki) miały marginalne znaczenie. Z kolei w grupie respondentów niekorzystających z kart głównymi powodami były brak takiej potrzeby (62%), obawa przed kradzieżą środków z konta bankowego (54%), brak punktów, w których można uregulować w ten sposób płatność (46%).

Poza przelewem w formie papierowej i elektronicznej oraz kartami badane przedsiębiorstwa prawie nie wykorzystywały innych instrumentów bezgotówkowych (czeki, weksle, akredytywa, inkaso czy polecenie wypłaty). Wynika to z faktu, że omawiane przedsiębiorstwa nie prowadziły transakcji z kontrahentami zagranicznymi.

Podsumowanie

Badane przedsiębiorstwa charakteryzowały się wysokim stopniem wykorzystania bezgotówkowych form płatności. Wszystkie rozliczenia B2G to rozliczenia bezgotówkowe (przelew). Również w przypadku rozliczeń B2C dominowało polecenie przelewu (90%).

Rezultaty badań wskazują, że przedsiębiorstwa agrobiznesu wykorzystywały tylko podstawowe instrumenty rozliczeniowe do regulowania płatności przedsiębiorstwo – kontrahent. Podobnie, jak w przypadku rozliczeń B2G i B2C dominował przelew. Większość zrealizowanych przelewów to przelewy elektroniczne. Jednak na tle całego sektora MSP można zauważyć, że udział elektronicznego przelewu w strukturze rozliczeń przedsiębiorstw agrobiznesu należących do MSP jest niższy. Wynika to z faktu, że znaczna część podmiotów działa na terenach słabo zurbanizowanych, które charakteryzują się mniejszym dostępem do internetu. Dlatego istotne jest popieranie wszelkich inicjatyw związanych z budowaniem i modernizacją infrastruktury teleinformatycznej, umożliwiającej powszechny dostęp do internetu na obszarach wiejskich.

Ważnym instrumentem rozliczeniowym, służącym do regulowania zobowiązań były karty płatnicze. Rozliczenia kartą to głównie płatności za paliwo i regulowanie wydatków związanych z podróżami służbowymi. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że zarówno fakt posiadania przez przedsiębiorców karty firmowej, jak i częstotliwość korzystania z niej, zależały od miejsca funkcjonowania podmiotu oraz rodzaju banku, w którym firma miała rachunek bieżący. Karta płatnicza bardziej popularna była w grupie klientów banków komercyjnych oraz wśród przedsiębiorców, którzy działają na obszarach zurbanizowanych. Związane jest to z lepszym rozwojem infrastruktury bankowej i płatniczej (bankomaty, wpłatomaty, terminale POS) w miastach.

W grupie badanych przedsiębiorstw, poza przelewem w formie papierowej i elektronicznej oraz kartami, pozostałe instrumenty bezgotówkowe nie były wykorzystywane. Dlatego banki i inne instytucje finansowe w akcjach promocyjnych czy poprzez doradztwo dla firm powinny zwrócić szczególną uwagę przedsiębiorców na korzyści i zalety wynikające z obrotu bezgotówkowego, ponieważ intensyfikacja obrotu bezgotówkowego przynosi korzyści dla państwa, gospodarki, a także samych przedsiębiorców.

Literatura

- KORENIK D. 2006: *Innowacyjne usługi bankowe*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KOZLIŃSKI T. 2007: *Współpraca przedsiębiorstwa z bankami w obszarze systemu płatniczego w Polsce w 2006 roku*. Uwarunkowania budowania konkurencyjności przedsiębiorstw w otoczeniu globalnym. J. Bogdanienko, M. Kuzel, I. Sobczak (red). Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.

- Małe i średnie firmy coraz bardziej lubią obrót bezgotówkowy!* www.kartyonline.net 14.06.2010 r.
- Polski sektor MŚP przyzwyczajają się do pieniądza w „plastiku”* www.banki.pl 14.06.2010 r.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007.* PARP, Warszawa 2008.
- Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013 (projekt).* Narodowy Bank Polski, Związek Banków Polskich, Koalicja na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Warszawa 2009.
- STAWASZ E. 2006: *Powiązania firm z bankami*, Bariery w korzystaniu z usług bankowych w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw. J. Bilski, E. Stawasz. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź
- SZCZEPANIEC M. 2007: Wielkość firmy a wzorce korzystania z usług bankowych. Bank i kredyt. NBP, nr 7, s. 44–54 Warszawa.
- ŻMIJA J. 1999: *Przedsiębiorczość w agrobiznesie, a rozwój obszarów wiejskich w Regionie Małopolski.* Wydawnictwo Czuwajmy, Kraków
- Ustawa Ordynacja podatkowa z dnia 29 sierpnia 1997 r.* (Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. zm.).
- Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z dnia 25 sierpnia 2006 r.* (Dz.U. z 2006 r. Nr 171, poz. 1225).
- Ustawa Kodeks pracy z dnia 26 czerwca 1974 r.* (Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94).
- Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r.* (Dz.U. z 1998 r. Nr 137, poz. 887).

Non-cash settlements of SMEs from the agri-business sector

Abstract

The aim of the paper is characteristics and assessment of financial behaviours of micro, small and medium sized enterprises in the agribusiness sector on the non-cash settlements market. As results from the investigations the analyzed enterprises are characterized by a high degree of non-cash settlement forms utilization.

However, the discussed agribusiness enterprises use only the basic settlement instruments for handling payments with dominant transfer order. On average, each made 20 money transfers per month. Most of the realized transfers (60%) were electronic funds transfers. Pay cards are also an important settlement instrument (48%). The results of the investigations suggest that both the fact of possessing a business bank card by the entrepreneurs and the frequency of its use depend on the place where the entity operates and kind of bank in which

the firm has its current account. Pay card is more popular in the client group of commercial banks and among the businessmen who operate in the urbanized areas. Apart from the funds transfer in paper or electronic form and cards, the other non-cash payment instruments (checks, letters of credit, and order to pay or collection) were not used by the analyzed group of enterprises owing to the fact that they were operating on domestic markets.